

การปรับเปลี่ยนสู่พืชทางเลือกและธุรกิจสีเขียวบนพื้นที่สูง: เงื่อนไขและโอกาส

ผศ.ดร.จิรวรรณ กิจชัยเจริญ

รองคณบดีฝ่ายยุทธศาสตร์และแผน

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

26 กุมภาพันธ์ 2568

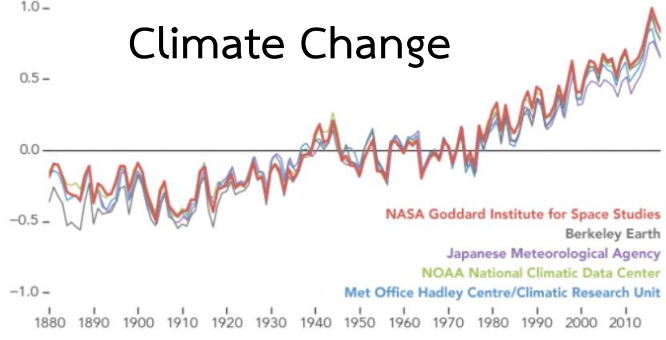
การสัมมนาทางวิชาการประจำปี ครั้งที่ 10 โดยความร่วมมือของธนาคารโลก ธนาคารแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

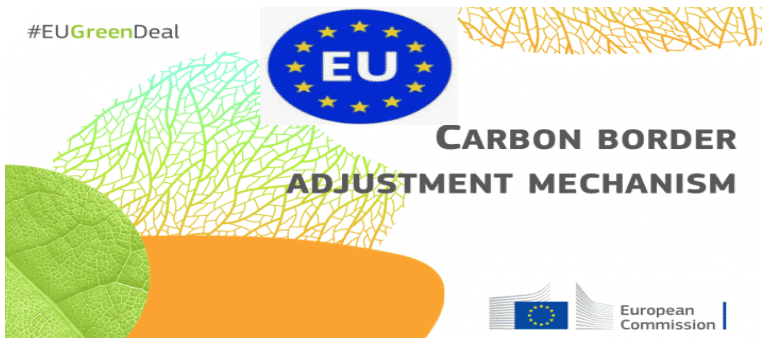
เกษตรดั้งเดิมทำลายป่า ดิน น้ำ

A World of Agreement: Temperatures are Rising
Global Temperature Anomaly (°C)

แรงกดดันจากกฎระเบียบสิ่งแวดล้อม

ประเทศไทย ภาคเกษตรปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นอันดับ 2 (15.23%) TPSO.go.th

Environmental

Climate change, Biodiversity, Efficiency Energy and Water, Pollution and waste, Environmental management policy, Environmental reporting disclosure

Social

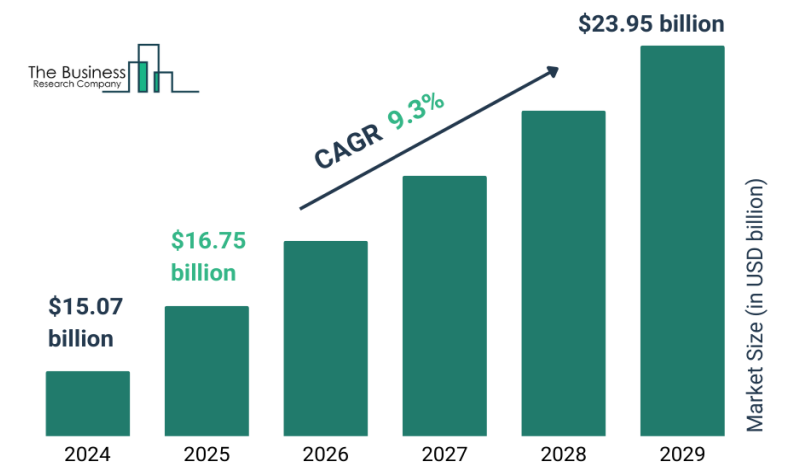
Health and Safety, Human Capital Development, Customer and products responsibility, Labour Management, Supply Chain

Governance

Business ethics, Corporate Governance, Corruption and Integrity, Board Independence, Data Privacy and Security, Responsible Disclosures

โอกาสทางการค้าและตลาดสินค้าสีเขียว

Sustainable Agriculture Global Market Report 2025

Source: <https://www.thebusinessresearchcompany.com/report/sustainable-agriculture-global-market-report>

ตลาดโลก: ปี 2564 มูลค่าตลาดอาหารและเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกสูงถึง 125 พันล้านยูโร dft.go.th
ตลาดอเมริกา (44.7 พันล้านยูโร) เยอรมันนี (12 พันล้านยูโร) และฝรั่งเศส (11.3 พันล้านยูโร)
ประเทศไทย มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ 9,169.29 ลบ. ส่งออก 2,248 ลบ. (24.5%) (สศก. 2566)

เงื่อนไขที่ต้องจัดการก่อนการเปลี่ยนผ่าน

กรรมสิทธิ์ในที่ดินและสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การสำรวจที่ดินปี 2553 พบว่า

เกษตรกรไร้ที่ทำกิน 889,022 ราย

มีที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ 811,279 ราย

ทำกินในที่ดินของรัฐ 1.15 ล้านรายในพื้นที่ 21 ล้านไร่

(เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. การปฏิรูปการจัดที่ดินเพื่อการเกษตร, 2556)

ไม่มีเอกสารสิทธิ์ชัดเจน => ขาดแรงจูงใจในการลงทุนระยะยาว

แนวทางการพัฒนา:

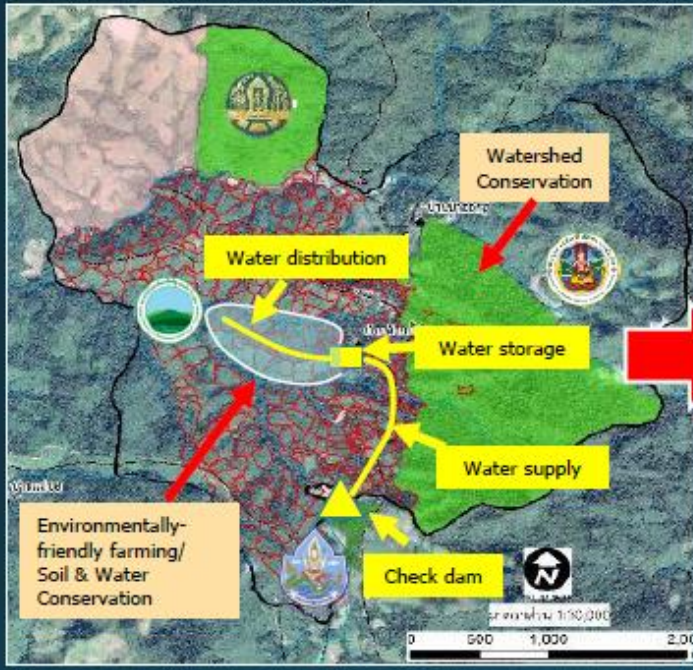
- ผลักดัน โฉนดที่ดินชุมชน หรือ สัญญาเช่าที่ดินรัฐระยะยาว
- จัดทำเขตเกษตรกรรมยั่งยืนบนพื้นที่สูงให้สิทธิทำกิน (land rights) ถูกต้อง

โครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร

- การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน
- การปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ต้องการน้ำที่เสถียร
แนวทางการพัฒนา: ระบบเก็บกักน้ำขนาดเล็ก ระบบน้ำหยด การปลูกพืชน้ำน้อย เช่น ควินัว เมล็ดเจีย
- การพัฒนาเส้นทางคมนาคมและโลจิสติกส์การเกษตร
แนวทางการพัฒนา: ถนนและระบบขนส่งให้รวดเร็ว เพื่อลดการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว
- การพัฒนาตลาดและช่องทางการจำหน่าย:
แนวทางการพัฒนา: พัฒนาตลาดท้องถิ่น (Farmer's Market) ตลาดออนไลน์ รวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์

การปรับระบบเกษตร

การใช้ประโยชน์ที่ดิน + รายแปลง

การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก

ฝายชะลอน้ำ

ระบบกระจายน้ำ

บ่อกักเก็บน้ำ + ระบบกระจายน้ำ

เกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

การมีส่วนร่วม

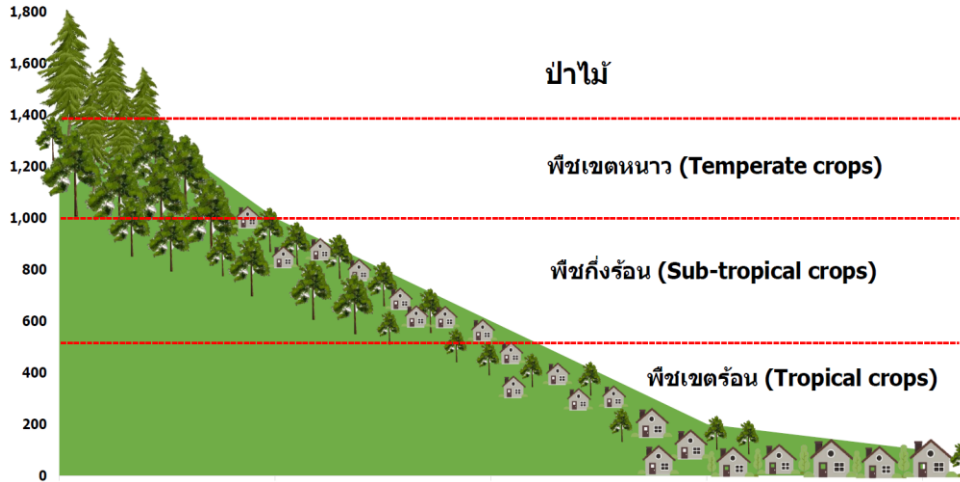

- ✓ ชุมชนบริหารจัดการเองได้
- ✓ ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ✓ แก้ปัญหาความยากจน

การเลือกพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมและมีตลาดรองรับ

กลุ่มพืชที่เหมาะสมในแต่ละระดับความสูง

ระดับความสูง (เมตร: จากระดับน้ำทะเลปานกลาง)

ที่มา: เพชรดา อยู่สุข. สวพส .

พืชเศรษฐกิจที่ตอบโจทย์ตลาดสีเขียว

- ✓ พืชโปรตีนทางเลือก เช่น ควินัว เมล็ดเจีย
- ✓ พืชเครื่องดื่มสุขภาพ เช่น กาแฟและชาอินทรีย์
- ✓ พืชสมุนไพรและเครื่องเทศ เช่น ขมิ้นชัน กัญชง
- ✓ ไม้ผลเศรษฐกิจยั่งยืน เช่น อะโวคาโด แมคคาเดเมีย องุ่นอินทรีย์

ไม่ใช่แค่ปลูกแล้วขายได้ แต่ต้องขายในราคาที่เหมาะสมได้ด้วย

- ✓ การรวมกลุ่มบริหารจัดการ ลดต้นทุนโลจิสติกส์
- ✓ Circular & precision farming ลดต้นทุนและลดความเสี่ยงในการผลิต
- ✓ เน้นตลาดสินค้าพรีเมียม ที่ยินดีจ่ายเพิ่มสำหรับสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตลาดกาแฟไทย 6 หมื่น ลบ.

มูลค่ารวมตลาดกาแฟในไทย **60,000** ล้านบาท

อัตราเติบโต 2564 - 2566 | **9%**

- ☕ กาแฟในบ้าน 40,000 ล้านบาท
- ☕ กาแฟนอกบ้าน 20,000 ล้านบาท

มูลค่ากาแฟ ตามผลิตภัณฑ์

 ซองสดหน้าร้าน	 ปรุงสำเร็จชนิดผง	 บรรจุกระป๋องพร้อมดื่ม
27,000 ล้านบาท	19,000 ล้านบาท	14,000 ล้านบาท

ที่มา : กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (กสอ.)/พฤษภาคม 2566

ปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็น

องค์ความรู้ด้านตลาดและ
แนวโน้มสินค้าเกษตรสีเขียว

ต้องมีระบบอบรมและสนับสนุนทางเทคนิค จากภาครัฐและ
สถาบันการศึกษา

นโยบายรัฐที่ชัดเจนและการ
สนับสนุนต่อเนื่องระยะยาว

ภาครัฐต้องมีนโยบายที่ต่อเนื่อง ในการสนับสนุนการเปลี่ยนผ่าน

- Green Finance
- Standards
- R&D Fund
- Carbon Market

การสร้างความสำเร็จร่วมกัน
ในทุกภาคส่วน

- การสื่อสารที่ตรงกันระหว่างภาครัฐ เกษตรกร ภาคเอกชน และประชา
สังคม ทุกฝ่ายเข้าใจ เป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาเกษตรสีเขียว
- ผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญ ในการตัดสินใจสนับสนุนสินค้าเกษตรที่เป็น
มิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Demand-Driven Marketing)

ปัจจัยความสำเร็จ

Eco-friendly

Less use of natural resources with high returns

No environmental impacts

Risk management for natural disasters and environmental changes

Responding to Market Demand

Cropping system under Food Safety Standards (GAP/Organic)

Career Promotion & Income Generation

Suitable for the elderly (less labour force/safety for health)

Suitable for youths (less labour force/safety for health)

Precise and Safe Agricultural System